

Бурадагы төсвир, эсәрләрнин үмуми пафосу жеңе кәләчәклә, арзу илә, нәҗин исә кәләчәҗи илә — халгын кәләчәк азадлыг дунҗасы илә әләгәләнир. Улдуза, аҗа, кәҗләрә, булудларә мурачнәт едәндә, хәҗалында «һуриләр, мәләкләр» дунҗасы җараданда шаирин төсвири мүчәррәд, хәҗали, утопик бир сәҗиҗә алырса, конкрет һадисәҗә, мүасир мәсәләҗә тохунанда онун хәҗал аләминә бир аҗдынлыг, конкретлик чөкүр. Хәр ики вәзиҗәтдә җаранан эсәрләрнин тунҗәтнин азалтмамаг шәртилә демәлиҗик ки, хәҗал аләминдә җаранан, мүчәррәд мәфһумларла әләгәләнән, субъектив сәнәткар «мәнин»нин даһа фәал иштирак етдиҗи бир эсәрдә, конкрет бир һәҗат һадисәсинә мурачнәтлә җазылан эсәр арасында естетик фәргләндиричи кәҗиҗәтләрнин олачагы лабуддур.

Сәһһәтдә дә беләдир, о, чәмиҗәтдәки нәгсанларә, онун гәһәһәтләрнинә ики җол илә һүчүм едир: һәм романтик шәҗрә мәхсүс тәрәннүм үсүду илә, риторик инадалардан, һәҗәчанлы, тәһтәрәтлы сөз вә ифадәләрдән, мүчәррәд мәфһумлардан истифада җолу илә; һәм дә реалист төсвирә мәхсүс бәднә тәсвир вәситәләриндән — реал деталлардан, реалист типикләшдирмә үсүдулдан вә с. истифада етмәклә. Мәсәлән, «Алиминүмалар»да, «Мүсәлман үрафалары»нда, еләчә дә җени сатираларында олдуҗу киши.

Сәһһәтнин сатирасыны сәҗиҗәләндириән хүсүсиҗәтләрдән бири дә мүәллиф идеҗасынын, мәгсәдинин аҗдын-ашкар шәкилдә еҗлан едилмәсидир. Бу эсәрләрдә мүәҗҗән һәдәфә җөнәлдилмиш сатира илә җанашы шаирин һәмнин мәсәләҗә даир өз мүнасибәти дә билдирилир. Мәҗлүмдүр ки, һәр һансы сатирик сәнәткар мүәҗҗән һәдәфи тәғтид едәркән, җахүд инкар едәркән, әвәзиндә мүтләг нәҗи исә тәсдиг едир, һансыса илеалы мүдафиә едир. Бу, бүтүн бәҗүк сатирикләрдә беләдир. Анчаг реалист сатирада идеал, идеҗа әдәтән тәрәннүм едилмир, долаҗы җол илә верилир, нәтичә киши меҗдана чыхыр. Сәһһәт сатирасында исә мүсәбәт идеалын биләвәсита тәрәннүмүнә кениш җер верилир. Шаирин ичтиман бәрәбәрсизлиҗә, имперализмә, зоракылыга, зүлмә, чәһаләтә гаршы чеврилмиш сатирасы, тәғтидә бу мәнфиликларин әкс тәрәфиндә даҗанан мүсәбәт идеалын, мәгсәдин ашкар тәблиҗи вә тәрәннүмү илә бирләшир. Бурада, шәксиз, Сәһһәтнин романтик методу өз тәҗсирини көстәрир, онун реализминин романтикләшдирди.

Башдан су чох җаман булашыб, рәнки мор галыб,
Милләтдә көзлүләр гырылыб, җалхы кор галыб,
Руһаниләрдә әски нүфуз, көһнә зор галыб,
Сөймүш тәмәддүн атәшимиз, азча гор галыб,

Сөндүрмәк истәҗирләр онун да җиҗасыны!

җахүд:

Һинҗләкәр дөвраны көр,
Халгы илдә оҗнадар,
Милчәҗә бах милчәҗә,
Хортумуҗла фил удар,
Көр нечә зәманәдир.
Ринди заһид алдадар.
Рузикарә бахкишән
Довшан тутур тазыны.

Доғрудур, бу нүмунәдә образлар сатирик сәҗиҗә дашыҗыр, үмуми мәнзәрәдә кишиҗә, күлүш чох гүвәтлә нәзәрә чарпыр. Буинунла белә мурачнәт бирбашадыр, вәситәсиздир.

Әлбәттә, Сәһһәтнин индиҗә гәдәр намәҗлүм олан сатиралары һаггында верилән бу мәҗлүмат онун җарадычылыгынын җени сәһһәси һаггында олса-олса ики мүәһизәләрдир. XX әср Азәрбаҗчин сатирасы һаггында тәзә сөз демәҗә җени инканлар верән бу шәҗрәләр дәрин вә һәртәрәфли тәһлилә мөһтәчдыр.

Җени сатиралар Сәһһәт шәҗринә нә көтүрәшдир, нә әләвә етмишдир? Мәсәлә нәсә тапмагдә деҗил, нәҗи тапмагдәдыр! Бу бахымдан сатираларын Сәһһәт җарадычылыгында әһәмиҗәти нәдәдир?

Әлбәттә, һәр шәҗән өввәл, бу нүмунәләр шаирин җарадычылыгында ашкар һисс олунан бир бошлугу долдурур. Бир нечә сатирик шәҗри мәҗлүм олан Сәһһәт артыг отуздан җухары сатиранын мүәәдифидир. Сатиралар, һәм дә Сәһһәтнин дунҗакөрүшүшүн, аҗры-аҗры чәмиҗәт һадисәләринә, Сабир җарадычылыгына мүнасибәтинин аҗдынлашмасына, дөгигләшмәсинә көмәк көстәрир, романтик Сәһһәтлә реалист Сәһһәтнин арасында мөһкәм идеҗа бағларынын даһа бағарыг шәкилдә көрсәнмәсинә хидмәт едир. Сатиралар бир даһа аҗдын едир ки, дөврун мүрақкәб, зиддиҗәтли тоғтушмалары вә мүбаризәләри шәрантидә шаир һәмншә мәзлүмларын, әзиләларин, мәһкумларын мәнәфеҗини мүдафиә етмиш, «әғвиҗиларә» вә оларын дөҗриманына сөз төкөн руһаниләрг, мәсләксиз, риҗакәр аҗаҗлыларә, азадлыг мүбаризәсинин дүшмәләринә, башга халгларә исе мүнасибәт бәсләҗән бураҗуа милләтчиләрнинә гаршы барышмаз олмушдур. Имперализмин, зоракылыгын, милли тәҗиҗини, ичтиман бәрәбәрсизлиҗин тәғтиддә Сабирлә аҗағлашмага чалышмышдыр. Нәһәҗәт әлдә едилән сатиралар бир даһа тәсдиг едир ки, Сәһһәт өз сәнәт вә әғидә досту бәҗүк Сабирин поэзиҗасындан илһам алаҗаҗла җаранан гәһәгчыл идеҗалы әдәбиҗәтын көркәмли нүмаҗәндәләриндән бири олмушдур.

Варәсиндә сәһһәт кедән сатиралардан бәҗин нүмунәләри охучуларә тәғдим едир.

Аббас СӘҺҺӘТ

ЖОЛ ВЕРИН!

Ғачын, Ғачын, җол верин, атланды Насирәлмүлк!
Авропадан Теһрана, җолланды Насирәлмүлк!

Чох шүкүрләр, чыхартды һәр мүшкүлү асанда,
Җохдур даһа шулуғлуг әсла, бахыз, Иранда,
Ғоҗун кеҗиб кеҗ чәкә бир аз Фирәнҗистанда,
Чохдан галыб Иранда, җубанды Насирәлмүлк.

Мәшрутәнин мәссулу дедик бир азча калдыр,
Җох, Җох, дәҗиб җетишмиш, дадуш, чувал-чувалдыр,
Әҗанлары Иранын бүтүн саһибкамалдыр,
Көрмүрүзмү нә шөһрәт газанды Насирәлмүлк?

Иран зәминин етди бир кишвәри-сәәдәт,
Насирәддин деҗил ки, бош-бош едә сәҗаһәт.
Чалышмагдан җетишмиш вүчүдуна ноҗаһәт,
Чох ишләди, җорулду, усанды Насирәлмүлк.

Көрмүсәми Ираны салды нечә низамә?
Инанмырсан, көтүр бах гәзәтдә телграма.
Сәҗд әфәрин, мин әһсән бу сәҗә, еғтимамә,
Вәтәншәрәстликдә адланды Насирәлмүлк.

Нә шаһсәвән, нә күрдләр һеч кәндләри дәғытмыр,
Нә һакимләр, нә ханлар халгын ганын ахытмыр,
Шулуғса да, нә җансын, башармаҗыр, күч чатмыр,
Сөз Җохдур, хеҗли камил һисанды Насирәлмүлк.

Нә дәрди вар, дадуш чан, бундан сонра Иранын,
Иранлылар нә хошбәхт мәхлугудур чаһанын,
Таҗ деҗил оиларә әһли һиндин, әғғанын,
Вәтән әлдән кетмәҗә гоҗанды Насирәлмүлк.

Бу өлкәдә гәдимдән бир әдәтдир «бе мән че?»
Бир фәрә ки, Иранда гиҗамәтдир «бе мән че?»
Иран низам көтүрмәз, киҗаҗәтдир «бе мән че?»
Бу чүмләнн кетдикдә гулланды Насирәлмүлк.

БЭНЗЭТМЭ

Көстөрдү маани-руза үфүгдөн лигасыны,
Чөкди азанчылар да обашдан сэласыны,
Кејди ахунд, эфанди кејир-шөр либасыны,
Мәнбәрлөр үстө неј төк учалдыб навасыны,
Та төкфир ејлэсин јенө милләт бэласыны.

Бир јан гуруб чәмаәт үчүн моллалар тәлә,
Бир јан авамлар чөкир эфјуну наркилә,
Бир јанда бәнд олуб һачылар зүлфү какилә,
Фикриндә севдијин кечә салмагда мәнзилә
Мәсчиддә вирд едәркән оручлуғ дуасыны.

Башдан су чох јаман буланыб, рәнки мор галыб,
Милләтдә көзүләр гырылыб, јалхы кор галыб,
Руһаниләрдә әски нүфуз, көһнө зор галыб,
Сөһмүш тәмәддүн атәшминз, азча гор галыб,
Сөндүрмәк истәјирләр онун да зијасыны.

Иш көрмәдән рәисләримиз шөһрәт ахтарыр,
Ариф олан нә динү, нә миллијәт ахтарыр,
Шејхләр ајағын овмағ үчүн өврәт ахтарыр,
Заһид һарам-һәләл арамаз, чәннәт ахтарыр,
Бәр кәс ешитмәјир даһа вичдан сәдасыны.

Алим дејир: Чибимдә кәрәк ағ манат ола,
Чаһил дејир: Шәрабу знаву лүат ола,
Дәрвин дејир: Чырағын ағамдан бәрәт ола,
Елликдә сә'ј едирдин фәту мат ола,
Исламлығын газыр һамы бирдән биһасыны.

Ишләр фәнады бир нечә пәдваллар олмаса,
Әлләрдә румка, бојну крахмаллар олмаса,
Јох, сәһв еләдим, шәлә саггаллар олмаса,
Тирјакү һәггә биз машанатгаллар олмаса,
Бу ишләрин фәна көрүрәм интәһасыны!

ОРУЧЛУГУН ПРОГРАММАСЫ

Кәлди јенө оручлуғ,
Мејданә, ај чан, ај чан!
Мәсчид долуб бошалды
Мејханә, ај чан, ај чан!

Көрдүкдә сүфрәләрдә
Долма, тәрәк, бадымчан,
Лајлај басыб ашыррам
Ифтара мән дојунчан.
Чыхсын чаны бахырса,
Гоншум, јетимчә Ханчан,
Варсын гәнаәт етсин —
Ајранә, ај чан, ај чан!

Әмр етмишәм сәһурә:
Бишси плов бу башдан.
Нејлим ки, тапмајыр өт
Касыб-кусуб обашдан.
Ташырмашам ки, вурсун
Кәфкирини јавашдан,
Ашбазым аш чәкәндә
Газанә, ај чан, ај чан!

Һәггән оручлуғун вар
Чох-чох мүһәссәнаты,

Молла чәкәр сәләты,
Тачир верәр зәкаты.
Ирсал едәр мүридләр,
Пејдәрпеј ағ манаты,
Бәнзәр евим, отағым
Дүканә, ај чан, ај чан!

Көрчәк мәнн узатдан
Галхыб һамы дураллар.
Өпмәклијә әлимдән
Сүр'әтлә сәф гуарлар.
Һөкм ејләсәм: филанын
Бојнуи вурун, — вурарлар,
Бәнзәр бизим чәмаәт —
Һејванә, ај чан, ај чан!

Бәр кәс өпәр әлимдән,
Изаһ едәр хүлуси,
Миң мәкрү һијлә илә
Мән топларам фүлуси,
Кибр илә минбәр үстә
Бәр күн едиб чүлуси,

Һөкм ејләрәм үмүмә,
Шаһанә, ај чан, ај чан!

Ким өмәсә әлимдән,
Ја вермәсә инанә,
Динсизлијин о саәт
Әлдә едиб бәһанә,
Тәкфир охун атыб да,
Әлдә едиб бәһанә,
Тез ејләрәм нишанә,
Вар әлдә дүрлү фүрсәт —
Бөһтанә ај чан, ај чан!

Миниәт гојуб едәркән
Дә'вәтләрн ичабәт,
Тә'хир илә намазым
Ғыллам әдә о саәт,
Тәғвамы та ки, көрсүн
Васф ејләсин чәмаәт,
Заһмәт дә олса олсун,
Мейманә, ај чан, ај чан!

Нә олду Ширван әһли, бәс
Мәдрәсәји-«Үхүввәт»ин?
Јохса көзә кәтирдиләр
Тез базар олду һүммәтин?
Чатды ја ки, ушағларыи,
Күнһүнә елмү сәһ'әтин?
Јахшы ки, горхуб аз једин
Тохлуғ едәр тәбиәтин.

Јохса ахунд эфәндиләр
Мәдрәсәни гаһатдылар?
Ғүсә вериб, һүнүт едиб
Ғәбр ичинә узатдылар,
Зорба, јекә гајалары
Үстүнә јумбалагдылар,
Чибләринә зијан иди,
Ја рүсәјаи-милләтин?

Мәдрәсәнин дәјишдириб —
Адын мәктәб адладыныз.
Тәчрүбәли мүәллими
«Тазәчә мәзһәб» адладыныз.
Доғру дејән јазығлары
«Баби мәзһәб» адладыныз.
Гојдуз «Үхүввәт» адыны
Тәфриғәнин, әдавәтин.

«Кәллијәт!» Еј дәрдимизин дәрманы,
Динлә, сөзүм чох да дејил туланы,
Сән танымырсан бу бизим молланы,
Башын үчүн, јохдур һәјасы, ганы,
Һалваны көрчәк унудур гур'аны.

Кәрбәлајы, молла чибиндангулу,
Халгы сојуб банкә гојубдур пулу,
Бирчә дејән јох она: ај банбулу,
Инди ки, тәрк етмәлидир дүнјаны,
Сәң нијә дөрд әлли тутубсан ону?

Халгын јанында артығ,
Олмагчыи е'тибарым,
Тәғва кәрәкдир олсун
Заһирдәки шүарым,
Кизлиндә һеч пис ишдән
Кечмәк дејил ғарарым,
Нејлим, дәјирсә, дәјсин —
Вичданә, ај чан, ај чан!

Инди бир ај оручлуғ,
Мејдан дәхи бизимдир,
Мејданда гаһмүлтејл
Чөвлан дәхи бизимдир.
Чај, сүд, јумурта, гәһвә,
Ғәлјан дәхи бизимдир.
Хүмсү зәкату фитрә
Еһсан дәхи бизимдир.
Дә'вәт едәр чәмаәт
Еһсанә, ај чан, ај чан!
Бәр јанә, ај чан, ај чан!
Ај чан, ај чан, ај чан, ај чан!

„ҮХҮВВӘТ“ МӘКТӘБИ

Мән демәдимми бир бәлә
Бош-бошуна јалан демә?
Үстү ачылса ејбдир.
Пәрт олусан, утан, демә!
Аләми чаһил адлама,
Ғанмајана ганан демә.
Инди де: сабит олдуму
Өз-өзүнә чәһаләтин?

Зурна чалынды, көчдү ел,
Сән јухудан ојанмадын.
Душманә бавәр етмәдин,
Дост сөзүнә инанмадын.
Шаири кәфәр ејләдин,
Бәр нә дедисә ганмадын.
Сојлә көрүм ки, кимдәдир
Ән бојују гәһаләтин?

Чөкди кәнара моллалар,
Бәр кәсин өз јахасыны.
Мәрсижәхан, мүрид, софи
Тазәләди чухасыны.
Ширјә, гумара сәрф едир
Пулдулар өз сәхасыны.
Ким галачағ, дејиз көрүм,
Дәрдинә бәс чәмаәтин?!

***

Дәмбәдәм үлкүч-бүлөвүн савлајыр,
Милләтн миң һијлә илә тоглајыр,
Көрнә, јетим чүчәләрн овлајыр,
Чох ити гајнағлычадыр тәрланы,
Көр нечә виран еләмиш Ираны.

Күчәдә наз илә едәркән хурам,
Лүтф едиб алмаз фүғәрәдн салам,
Касыба һәркиз еләмәз еһтирам,
Данм өзүн ејлә тутар салланы,
Сан, бу чәнаб хәлг еләмиш дүнјаны.

Пулуну көрчөк су кими ахмылор,
Отдугу жердөн ајага галхмылор,
Үздөн ираг, аг үзүнө бахмылор,
Минбөра тэрлан кими та тулланы,
Пүскүрүр, аташ совуруп һаджаны.

Бир нечө гансыз, һәјасыз адами,
Чәм еламыш башына, Јохдур гәми,
Хәичәриң ниди кәсир арды, дәми,

Бәсди даһа, «Кәлиңјәт»,
Јазма белә јазыны.
Етмә мазәмәт һаһаг
Розәханы, газыны.
Чәкмирсә милләт әкәр
Бу фиргәниң назыны,
Бәс де көрүм: буларын
Ким аздырыр назыны?

Мин ајә төвчијә гыл,
Бундан сора ганмарам,
Вәз, һәсинһәт нә гәдәр
Етсән дә алданмарам.
Нә шејхә, нә арифә
Һеч вахт товланмарам.
Һәр кәсә кәләси дә кәл,
Кәлмә мәнә базыны.

Инан ки, зәһләм кедир,
Гәзәтдән, журналдан,
Кәл бир гәдәр бәһе едәк.
Зүлфү хәтү халдан.
Чәкмә бу милләт гәзини,
Даныш бир аз халдан,
Унут чаным, «Кәлиңјәт»
Мүстәғбәли, мазини.

Еј «Кәлиңјәт!» Еј хатиримни зөвгү сәфасы,
Јалныз демә ким, моллаларын бошду гафасы,
Варса охумуш кимсәләрин мөһрү вәфасы,
Нејчүн дајаныр бош-бошуна бәс үрәфасы?
Зәндән көмәк икәр дәхи милләт зүәфасы,
Тәңгид одуну јағдыр, о микроблары јандыр!
Чал сури-Срафили бу әмваты ојандыр!

Јох диггәт едән, мүфтә јејәнләр һаваланды,
Халғын арасында һәрә бир рүтбә газанды,
Соһра һамы бирдән ки, доландырды сапанды,
Даш атды, дурулмуш сујумуз тезчә буланды,
Дурма даһа ендир гапазы, иш јаваланды,
Тәңгид одуну јағдыр, о микроблары јандыр!
Чал сури-Срафили бу әмваты ојандыр!

Бәј дәһјек алып, молла јыгыр хүмсү зәкаты,
Бу мүфтә јејәнләр талады кәнди, дәһаты,
Шәргин гохумуш доғрусу мејдани-һәјаты,
Дәф етмәк үчүн һиммәт илә бу һәшәраты,
Тәңгиддир, әлбәттә, бунун раһи-ничаты,
Тәңгид одуну јағдыр, о микроблары јандыр!
Чал сури-Срафили бу әмваты ојандыр!

Бәр кечә бир јанда јејир бүрјаны,
Соһра хорулдатмададыр гәлјаны.

Кәнди диләңчијкән, ады агадыр,
Халга рәис олмуш, өзү чагадыр,
Фикри фәғәт милләти сојмагадыр,
Јохду фәзиләтләринин сајаны,
Бәсди даһа, әрзим олар туланы.

Бу дүңјада нә көрдүк?
Та чалышаг, саг галаг.
Галсаг да пәкраг одур,
Кор, шил ја ахсаг галаг.
Гәм чәкмә, вур подносу,
Көтүр мүхәммәс чалаг.
Чагыр Тамнос кирвәни
Де, көкләсин сазыны.

Мән дадышам чаһаның
Чох тәлху шириниң.
Милләт дә тәлгиниң.
Исламыны, диниң.
Арифләрин анлајар
Милләтдә тәлгиниң.
Һәр вахт олү ешитсә
Молланың авазыны.

Һилләкәр довраһы көр
Халгы нидә ојнадар.
Милчәјә бах, милчәјә
Хортумујла фил удар.
Көр нечә зәманәдир
Ринди заһид алдадар.
Рузикара бахкинәни,
Дошан тутур тазыны.

Әсрари-худаны демә чаһилләрә, кизлә,
Һәр вахт улаг кетмәсә вур, дүртмәлә, бизлә,
Ач әһли ријаның ишиниң үстүнү, излә,
Гут архасыны, вур јерә, бас гарыны дизлә,
Мурдарлығы ат, алами-исламы тәмизлә,
Тәңгид одуну јағдыр о микроблары јандыр!
Чал сури-Срафили бу әмваты ојандыр!

Сән кет бириниң сурини борч ал,
Әршини дамының үстүнә чых, аләмә сәс сал,
Бу мәншәри-әмват ојана бәлкә бу мшвал,
Фигини дујулуб ниди ки, олдуи софисаггал,
Чал севдичијим, чал мәләјим, чал көзәлим, чал,
Тәңгид одуну јағдыр, о микроблары јандыр!
Чал сури-Срафили бу әмваты ојандыр!

ОДЕССА ХӘЈАЛАТЫ

Күндән-күнә зүлмүн, а фәләк, лап бетәр олду,
Һәр кәс өзүнә чул тохуду, бәхтәвәр олду.
Баш котду јетим Мәмдәли, гачды, кедәр олду,
Мүлкүндән, евиндән күрүнүб дәрбәдәр олду,
Гучмуш диниң, ниди бу чүр фикр едәр олду.
Әфеус, бүтүн сәјләрим бисәмәр олду,
Сәд һејф ки, зәһмәтләрим ахыр һәдәр олду.

Лә'нәт кәлә дүңјајә ки, бимөһрү вәфадыр,
Туф доврү зәманә, һәр иши дәрду баладыр.
Һалым нә јаман, көвкәби-бәхтим нә гарадыр,
Сәјим нечә бифандә, һалым нә фанадыр.
Иран шаһы—гүрбәт чолү, ајә, бу рәвадыр?
Әфеус, бүтүн сәјләрим бисәмәр олду,
Сәд һејф ки, зәһмәтләрим ахыр һәдәр олду.

Асудә баһам әлличә ил сүрдү һокумәт,
Јевропаја дөрд дәфә кеңиб, гылды сәјәһәт,
Сәһи етди атам халг адыны гәјду әдаләт.
Мәшруғәни билмәм нә ганыр, һеч бу чәмаәт.
Тәк мән јазыг олдум белә бича јерә бәдбәхт,
Әфеус, бүтүн сәјләрим бисәмәр олду,
Сәд һејф ки, зәһмәтләрим ахыр һәдәр олду.

Топланды чәмаәт ки, кәрәк әнчүмән олсун,
Сөз верди атам, ејби нәдир, сиз дејән олсун.
Нөвбәт мәнә чатдыгда, дедим, мән биләң олсун?
Олмаз бу ки, шаһ илә када һагда тән олсун?
Анчаг мәнә табе кәрәк, әһли-вәтән олсун!
Әфеус, бүтүн сәјләрим бисәмәр олду,
Сәд һејф ки, зәһмәтләрим ахыр һәдәр олду.

ТАЗИЈАНӘЛӘР

ЕШИДӘНӘ

Чыллаг кәзәрәк гарны ач олмаг пәк ејидир,
Һәр инәңибин сүфрәсинә сәдр олунча.
Инасафыны сатмаз параја саһиб-вичдан,
Тә'ғиб едир өз мәсләкниң чаны чыхынча.

Бәр или кеч олмаса Ширванда беш-он ил габаг
Мәсчидиң чүбүндә тәк бир әһли-сүниң мәктәби.
Шинә, сүниң бирләшиб батниләри бирләшмәмиш
Гојдулар адын онун һаша «Үхүввәт» мәктәби.
Ортаја чыхды балыг, хәрчәнк, өрдәк јолдашы,
Моллалар билмәм дагытды, ја чәмаәт мәктәби?